

Uchwała z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 150/07

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Iwona Koper

Sędzia SN Kazimierz Zawada

Sąd Najwyższy w sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela Mariusza W. przeciwko dłużnikowi "P.P.", sp. z o.o. w W. o świadczenie pieniężne, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 28 lutego 2008 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 29 października 2007 r.:

"Czy należności z tytułu składek w rozumieniu art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) podlegają zaspokojeniu w kategorii 7 art. 1025 § 1 k.p.c. jako należności do których stosuje się przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. Nr 137, poz. 926 ze zm.)?"

podjął uchwałę:

W sądowym postępowaniu egzekucyjnym należności z tytułu składek w rozumieniu art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) podlegają zaspokojeniu w kolejności określonej w art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c.

Uzasadnienie

Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczą kolejności zaspokajania należności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek przy podziale sumy uzyskanej w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Sąd Rejonowy zatwierdzający plan podziału (art. 1028 § 2 k.p.c.) przyjął, że należności niezabezpieczone wpisem hipoteki albo zastawu, zgłoszone na podstawie art. 954 i 1036 k.p.c., podlegające przepisom działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), powinny być zaspokojone w kolejności

wymienionej w art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c. Według poglądu wierzyciela egzekwującego, który wniósł zażalenie, wymienione należności powinny być zaliczone do kategorii dziewiątej, a przemawia za tym treść art. 115 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 ze zm. – dalej: "u.p.e.a."), wymienianego osobno w tej samej kategorii należności, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej i należności z tytułu składek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie przedstawionej wraz z zagadnieniem prawnym podział sumy dokonywany był w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Kolejność zaspokajania wierzycieli o różnym stopniu uprzywilejowania reguluje art. 1025 § 1 k.p.c. W punkcie 7 wymieniono należności, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej, jeżeli nie zostały zaspokojone w kolejności piątej, a w punkcie 9 należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję. Dla dalszych rozważań nieistotny jest art. 1026 k.p.c., regulujący zaspokajanie wierzytelności, w ramach poszczególnych kategorii.

Unormowanie dotyczące zaspokajania należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zamieszczone w art. 1025 § 1 k.p.c., nie jest wyłączone, ponieważ mogą być one zaspokajane w postępowaniu egzekucyjnym sądowym lub w postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Rozstrzyga to wyrażnie art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst: Dz.U. 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm. – dalej: "u.s.u.s."). Ponadto art. 24 ust. 3 u.s.u.s. ustala kolejność zaspokajania należności z tytułu składek w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, sytuując je na czwartym miejscu po kosztach egzekucyjnych, należnościach za pracę, należnościach alimentacyjnych oraz wierzytelnościach odszkodowawczych za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz kosztach ostatniej choroby i pogrzebu dłużnika.

Podział sumy uzyskanej z egzekucji prowadzonej w postępowaniu administracyjnym reguluje art. 115 § 1 u.p.e.a., według którego w kategorii 4 mieszczą się należności, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej, oraz – oddzielnie wymienione – należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli nie zostały zaspokojone w trzeciej kolejności. Porównanie przepisów obowiązujących w obydwu trybach egzekucji wskazuje zatem na istnienie między nimi różnic, niewykluczających odrębnego traktowania –

także przy stosowaniu art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c. – należności z tytułu składek oraz wszelkich innych należności, zgrupowanych w oddzielnej klasie, do której stosują się przepisy działu III Ordynacji podatkowej, wymienione w art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c. i w art. 115 § 1 pkt 4 u.p.e.a. Sugestię tę wzmacnia argument, że obowiązujące teksty obydwu przepisów ustalone zostały przez tę samą ustawę z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 1368). Również w wyniku nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego punkt 7 w art. 1025 § 1 k.p.c. zastąpił dotychczasowy pkt 3, obejmujący „podatki i inne należności, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych”. (...)

Ustalenie rzeczywistej treści normy wyrażonej w art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c. wymaga rozstrzygnięcia czy art. 115 § 1 pkt 4 u.p.e.a. wyraża definicję legalną, czy też zawarte w nim sformułowanie należy tłumaczyć w ramach kontekstu językowego zmierzającego do podkreślenia jednakowego traktowania przy podziale sumy uzyskanej w egzekucji administracyjnej należności wymienionych zbiorczo – przez odesłanie do działu III Ordynacji podatkowej – i należności z tytułu składek. Istnieją argumenty przemawiające przeciw uznaniu punktu 4 za definicję legalną, ponieważ byłaby ona ułomna. Należy wskazać, że w art. 115 § 3 ustanowiono przywilej egzekucyjny tylko dla odsetek od należności, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej, a to pozostaje w sprzeczności z art. 24 ust. 3 u.s.u.s., nieróżnicującym należności głównej z tytułu składek i odsetek od tych należności. Gdyby § 1 pkt 4 miał charakter definicji legalnej, trudno zrozumieć istnienie w ramach tego samego art. 115 przepisu odstępującego od niej w sposób tak niejednoznaczny. Przede wszystkim jednak uwzględnić należy treść art. 31 u.s.u.s., wyliczającego przepisy Ordynacji podatkowej stosowane do należności z tytułu składek. Porównanie go z przepisami znajdującymi się w dziale III Ordynacji podatkowej, do których odsyła art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c., wykazuje niemal zupełną ich zbieżność; wyjątek dotyczy art. 12, ale i ten przepis ma wyraźny związek z pozostałymi, ponieważ dotyczy obliczania terminów i określa sposób ich wypełniania. Można zatem przez art. 31 u.s.u.s. przyjąć, że art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c. i art. 115 § 1 pkt 4 u.p.e.a. wyrażają taką samą normę prawną.

Poza tym zmiana poprzedniej regulacji zawartej w art. 1025 § 1 pkt 3 k.p.c., polegająca na zastąpieniu zdania dotyczącego należności z tytułu podatków i innych należnościach, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach

podatkowych, ogólniejszym zdaniem odsyłającym do działu III Ordynacji podatkowej, kontynuuje tę samą myśl legislacyjną.

Składki należne Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych są preferowane przez państwo, gwarantują bowiem wypłatę świadczeń z ubezpieczeń społecznych (art. 2 ust. 3 u.s.u.s.). Trudno znaleźć uzasadnienie dla zmniejszania skuteczności ich ściągania, a do tego prowadziłoby przesunięcie tych należności do dalszej kategorii w ramach art. 1025 § 1 k.p.c. Takiemu zabiegowi sprzeciwia się również kontekst systemowy. Ochrona tej kategorii należności wynika z innych przepisów regulujących zaspokajanie wierzycieli (np. art. 273 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm. lub art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 3 lutego 1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. Nr 18, poz. 82), natomiast odmienna wykładnia od przyjętej w uchwale prowadziłaby do istotnego osłabienia funkcji egzekucji sądowej.

Konkludując dotychczasowe rozważania należy zatem przyjąć, że formuła art. 115 § 1 pkt 4 u.p.e.a., wymieniającego odrębnie należności, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej, oraz należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, może być jedynie próbą osiągnięcia jednoznaczności na tle odmiennych sposobów wiązania przepisów Ordynacji podatkowej z przepisami kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji oraz z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych posługującej się metodą enumeratywną.

Kierując się tymi przesłankami, Sąd Najwyższy podjął uchwałę przytoczoną na wstępie.